

Šteje vsak šteta
in valja s poštnim
vred in v Mariboru
s pošiljanjem na dom
za vsa leta K 4.—
za pol leta „ 2.—
za štiri leta „ 1.—

Naročila se pošilja
upravitelju - tiskarju
ev. Cirila, korodke
ulice hšt. 5. List se
pošilja do odjave.

Določniki katol. ti-
kovega društva ob-
stajajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Šteje vsak šteta
in valja s poštnim
vred in v Mariboru
s pošiljanjem na dom
za vsa leta K 4.—
za pol leta „ 2.—
za štiri leta „ 1.—

Rekopial se ne vra-
čajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oglasila se plačuje
od navadne vrstice,
če se tiskajo enkrat,
po 15 h, dvakrat 25 h,
trikrat 35 h.

Iskanje se sprejemajo
do ure opoldne.

Štev. 25

V Mariboru, dne 23. junija 1904.

Tečaj XXXVIII.

Abiturijentom!

Pretsklo je nekaj let, kar se je ustano-
vilo v Gradcu sloven. katoliško akademično
društvo »Zarja«. Ni se nam dosedaj zdelo
potrebno, označiti javno, kaj da je »Zarja«
in kaj hoče; saj je ustanovitev »Zarje« plod
II. slovenskega katol. shoda in je tudi v obče
znano, da so ideje: slovenska, katoliška in
demokratična, pravec našemu društvenemu
življenju.

Odkar so pa skušali izrabiti naše zau-
panje gotovi ljudje, polovičarji po značaju,
nadejaje se, da bode dajalo društvo potuho
njihovi hinavščini — mimogrede omenjeno,
so prav kmalu spoznali, da »Zarje« ni za-
menjati s podpornim društvom — nas je
napotilo to za gotove sloje slovenskega di-
jaštva značilno dejstvo, označiti, da se iz-
ognemo takim nespornim življenjem v bodoče,
naše stališče posebno tudi onim, ki name-
ravajo priti letos na visoke šole.

Da je bil v prejšnjih časih pridevek »ka-
toliški« slovenskemu društvu nepotreben pri-
tikljaj, je umevno. A drugače je sedaj, v času,
ko procvita verska neodločnost in verski
indiferentizem, ko se deloma širi tudi odločen
odpor proti vsemu, kar nosi ime katoliško.
Ako smo torej pripravljene uravnati vse delo-
vanje za narod in domovino po pravcu vere,
na podlagi katoliške vere, čemu bi tega ne
izrazili v programu? Resnice se nam vendar
ni treba sramovati. Dobro sicer vemo, da
odganjamo ravno s tem velik del dijaštva
od sebe, ki bi nam bil drugače naklonjen,
vendar naj ostane pribito, da v našem dru-

stvu, ki je in bode vedno gojilo versko miš-
ljenje in življenje, da v društvu, ki je in bode
vedno krepilo omahljive v verskem prepri-
čanju, boječe hrabrilo, za kukavice ne bode
prostora.

To versko prepričanje nas usposablja
delovati za blagor slovenskega naroda in sicer
delovati nič manj kot liberalno dijaštvo, ka-
terega glavno načelo je, zatreti vpliv kato-
liške duhovščine in »njen sistem«, osvoboditi
narod verskih spon. Na verski podlagi delu-
jemo najmanj lahko toliko kot dijaštvo, zbrano
pod praporom narodnega radikalizma, ki
skuša utihotapiti med akademično mladež
mlačnost in indiferentizem, odvzeti s pomočjo
vabljenih fraz mladini trdni značaj, ki je na-
dalje oni pojav, ona struja, katera se hoče
vnovič blamirati pred slovenskim svetom: In
zakaj? V časih živimo, ko zahteva ljubezen
do domovine velikih žrtev posebno v obmej-
nih pokrajinah, v časih živimo, ko se ubija
in prodaja narodna zavest za majhno ceno,
za majhno osebno korist. Kaj torej obvaruje
»naprednjaka« pred narodnim izdajstvom, kaj
daje oporo narodnemu radikalcu v položaju,
kjer si nasprotujeta osebna korist in narodna
zavest, kaj mu brani, da se ne izneveri
svojim rojakom, da ne postane obžalovanjs
vredna žrtva razmer? Na podlagi katerega
zakona mu bode dokazal, da dela krivico,
ako zataji svojo narodnost, ako ne na podlagi
vere, ki daje človeku v vsakem položaju
potrebno direktivo? Ako se torej kratko
izrazimo: kdor ni veren, ni nraven, kdor ni
nraven, ni značajan, kdor ni značajan, ni
nesebičen, in sebičneži še nikoli niso delovali

požrtvovalno v korist Slovencev. Rodoljubje
narodnega radikalizma, ki »obožuje kulturno
narodnost« in zametuje vero kot postransko
stvar, je nepopolno, kajti materijalna podlaga
brez duševne, moralne ljudstvu še nikoli ni
koristila.

Očita se nam, posebno po Štajerskem,
da je ustanovljena »Zarja« z namenom,
razdreti slogo v političnem življenju Štajerske.
To očitanje zavračamo kot neosnovano,
zlobno, perfidno in obenem tudi smešno.
Naloga »Zarje« je, kakor smo že zgoraj
omenili in kakor jasno razodeva naše polno
ime: vzgojite svoje člane v značajne narod-
njake in dobre katolike. Kot pravi narodnjaki
pripadamo pa tudi skrajno demokratični struji,
ker smo prepričani, da mora biti pravi na-
rodnjak tudi popoln demokrat.

V prvi vrsti pa povdarjamo, da društvo
ni politično in torej ne more imeti političnih
namenov. Sploh pa pogledimo, ako more od-
kritosrčen mož, ki ima naše nazore, zrušiti
štajersko »slogo«.

Poznamo može, ki so bili ustanovniki
ali člani »Danice« na Dunaju, kateri delujejo
vstrajno kot pravi narodnjaki na Štajerskem,
in kdo more biti tako nesramen, očitati jim,
da so razdiratelji sloge? Dalje imamo na
Štajerskem politične liste, ki pišejo od po-
četka svojega do danes na podlagi kardinalnih
idej našega programa, na podlagi slovenske,
katoliške in demokratične ideje. In kdo more
biti tako nesramen, da jim bo očital, da
rušijo slogo? Ali ne sloni vsa sloga ravno
na teh idejah? Lahko bi se torej povspeli
do trditve, da je »Zarja« osnovana ravno

Listek.

Vojni zakoni in zakoni sreca.

(Povest. — Iz Hrvaškega prevle Ivan Vuk.)

(Konec.)

Bled kakor stena, tresoč se kakor od
mrzlice, z obvezanim čelom, stopi pozvani
pred svojega poveljnika.

»Gospod stotnik, jaz vam častitam!
Njegovi presvitlosti, gospodu feldmarsalu
vas hočem priporočiti za najvišje odliko-
vanje!« Polkovnik pomoli stotniku roko. Ta
prizor je pozdravil gromki »hura«.

»Ker so zasluge spoznane, je sedaj na
vrsti, da se kaznuje zanemarjena dolžnost,
neposlušnost. Gospodje častniki, imenujte mi
onega, ki je v polku najbolj zanemaril svojo
dolžnost, ki je bil neposlušen!«

Oupnjeni, kakor da ne razumé tega
vprašanja, so gledali častniki in moštvo drug
drugega in poveljnika. Nikogar niso poznali,
ki bi se pregrešil čez ta dva težka vojaška
prestopka. Nikogar!

»Vi molčite!« spregovori polkovnik; »Vi
mi ne znate nikogar imenovati? No, jaz vam
hočem pomagati. Kdo je včeraj pred bojem
zapustil svoje čete ter se vrnil na svoje
mesto se-le, ko se je že boj začel? Kdo je,

vprašam vas, bil neposlušen, kdo je zanemari-
l svojo dolžnost?«

In zopet je stopil naprej stotnik Gosto-
vinski in rekel:

»Jaz sem bil tisti, gospod polkovnik!«

»Da vi ste bili tisti, gospod Gostovinski!

Ali morete opravičiti svoj zločin?«

»Ne!«

»Ker veste, da v takih slučajih ni opravi-
čevanja. Znate li, kako kazni daje vojni
zakon za tak zločin?«

»Smrt!«

»Tako je. Moja dolžnost je, da o tem
tako službeno obvestim. Moja dolžnost je
tudi predložiti, da se postavite pred vojno
sodišče. Kako se bo glasila obsodba tega
sodišča, veste sami. Vredite med tem svoje
stvari.«

Na te besede so stali vsi, častniki in
moštvo, kakor okameneli. Nezaslišano, grozo-
vito! Po celih vrstah se je slišalo mrmanje
nezadovoljstva. Častniki pa so glasno prosili
usmiljenja za svojega tovariša. Ne ozirajoč
se na vse to, da polkovnik še nekatere
ukaze in odjezdi.

Častniki ostanejo v kratkem pomenku.
Sklenili so, da pošljejo polkovniku odposlan-
stvo, da ga pregovori, naj ne skliče vojnega
sod. Izbrali so dva častnika, da mu pone-
seta to prošnjo. Takoj se podasta ta dva k

poveljniku in mu izrečeta v imenu vseh to
prošnjo. Pred oči sta mu postavila duševno
borbo in ono neumljivo silo srca, v kateri
je nesrečnik prelomil svojo službo. Mirno je
poslušal polkovnik.

»Nisem ga sodil jaz, sodil ga je vojni
zakon. Zakon govori tako jasno, tako točno,
da se ne more nič ublažiti. Vi ste se zastonj
trudili, gospoda moja.«

Na te besede je pozabil major v strasti
na vojaške postave in vzklikne:

»Gospod polkovnik! Pomislite, da bo
tudi vam enkrat bila zadnja ura, ko se bo-
dete podali pred večnega sodnika. Gorje,
trikrat gorje vam, ako se po nedolžnem
prelije kri, in to kri vašega jedinega sina!
Gospod polkovnik, tedaj se bodele zastonj
zgovarjali na vojne zakone; ničesar vam ne
bodo koristili. Zaklinjamo vas pri odrešenju
vaše duše, premislite si, ne ubijte tako naglo
svoje dete, — dovolite, da se sodišče zbere
še le čez 24 ur!«

Polkovnik ne odvrne ničesar. Samo nje-
gova glava, katero je podprl z levo roko,
se je še bolj sklonila.

»Gospod polkovnik!« pristavi za hip
podpolkovnik, »razbojniku se dopuščajo dnevi,
tedni, da obračuni s svojim življenjem, a vi
svojo lastno kri ne smatrate vrednim tega?«

»Dobro«, reče naposled stavec z umolk-

na temeljnih idejah složnega delovanja, kar o drugih dijaskih društvih ne moremo trditi.

Da pa nas posameznike pri razmotrivanju političnih razmer na Slovenskem ne more voditi kak nezdrav vzdihujoč narodni sentimentalizem, ampak le trdna načela, nam tudi nihče ne bode mogel zabraniti. Obžalovanja vreden je pa oni, ki bi hotel verjeti takim puhlim frazom.

Obračamo se torej na vse značajne slovenske abiturijente, kateri si hočejo uravnati svoje življenje in delovanje za narod na podlagi naših trdnih načel in mislijo priti na graške visoke šole, naj se priklopijo našim vrstam, kjer bodo našli odkritosrčne prijatelje.

Odbor slov. katol. akademičnega društva »Zarje« v Gradcu.

Družba sv. Cirila in Metoda v Ljubljani

vsem svojim podružnicam:

Vsepovsodi se priznava, da je družba sv. Cirila in Metoda v Ljubljani prepotrebna; vsepovsodi se priznava, da je njeno delovanje v največjo korist našemu milemu slovenskemu narodu; vsepovsodi se priznava, da je ista vsestranske podpore potrebna, če naj doseže svoj vzvišeni smoter. Vkljub temu pa nima naša družba v svojem narodu tiste splošnje podpore, ki bi jo morala dobivati. Za Čehi z njihovo »Osrednjo Matico« stojimo daleč, daleč Slovenci s svojo »Družbo sv. Cirila in Metoda«! Denarni primanjkljaj se družbi večja leto za letom. Leto za letom so ogromne potrebe, a podpore, ki naj pokrijejo družbine potrebe, pa ne rasejo sorazmerno z njimi. Prevažna vprašanja čakajo vže davno na rešitev, a gmotno družbino stanje ne pripušča, da bi se rešila ugodno.

Prispevki, ki prihajajo naši družbi, so postali tako pičli, da ista ne more več izhajati brez izrednih denarnih operacij. Ako oni faktor, ki ima edin korist od naše družbe, naš slovenski narod, ne podpre naše družbe tako, da bi izhajati mogla, prisiljeno bode vodstvo opustiti realiziranje marsikake koristne naprave.

Naval s tujejezičnih strani na naš narod je vedno hušji in ljutejši. A sredstva naše družbe so v primeri s sredstvi naših nasprotnikov prav malenkostna in radi tega v takih slučajih ne moremo tako delovati, kakor bi želeli in morali.

lim glasom, »dopuščam, da se predlog za sklicanje vojnega sodišča prestavi za 24 ur. Ali to je vse — vse, kar morem in hočem dopustiti. A sedaj me pustite samega, gospoda!»

Srečni, da so vsaj to izposlovali, odločijo se častniki, da ta čas porabijo v to, da zbero izmed sebe štiri člane, ki bi se naj takoj napotili v glavni tabor feldmaršala Radeckija in od njega sprosil pomiloščenje svojega nesrečnega tovariša.

IV. Oče Radecki.

Ko so poslanci po nagli vožnji in po dolgih urah stopili v hišo, kjer je bil stan vrhovnega vojskovodje, je ura odbila ravno dve po polnoči. S težkim srcem so se odločili, da ga zbuje, akoravno je še komaj pred jedno uro legel k počitku.

Privedeni pred njega, ga najprej prosijo oprostena, da ga dramijo. Ali on se jim prijazno nasmehne in reče:

»Uverjen sem, da je to, kar vas je dovedlo, zelo važno in se ne da počakati. Kaj je takega?»

»Ako vaša presvitlost najpozneje za jedno uro ne pošlje tekalca z pomilostitvijo, bo naš dragi tovariš, stotnik grof Gostovinski, ustreljen.«

»Kdo? Stotnik Gostovinski? Pred par

Prva opora naši družbi pa so podružnice, ki so posejane po vsem slovenskem ozemlju. V njih naj bi se zbirali vsi Slovenci, bodisi gospod ali kmet ter naj bi na ta način podpirali svojo matico: družbo sv. Cirila in Metoda.

Mnogo je podružnic, ki res redno delujejo, ki pobirajo doneske udov ter jih vestno pošiljajo glavni družbi. Vsem tem bodi tu prilično izrečena najiskrenejša zahvala na njih neumornem domorodnem naporovanju. Te podružnice naj bi bile vzgled rodoljubja vsem onim podružnicam, ki takorekoč spe. In teh je žal mnogo. Tem podružnicam, oziroma njih vodstvom veljaj v prvi vrsti pričujoči poziv. Zdravimo naj se pomneč, da je vsak nas toliko kar premore — za mili narod storiti dolžan.

Podpisano vodstvo se torej pozivlje do vseh svojih podružnic s prošnjo, naj iste, kjer je le mogoče in čim preje prirede kakih veselice naši družbi v korist ali pa vsaj čim preje nabere prispevke svojih udov za leto 1904 ter je vposiljeje vodstvu, da ne pride družba v najneprijetnejše položaje.

Sedaj trkamo — odprite! Če preslišite glas, ne sodite nas, ko bo prepozno — ne recite, da smo mutasti bili takrat, ko nam je bila dolžnost govoriti.

Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda.

V Ljubljani, dne 8. junija 1904.

Rusko-japonska vojna.

Zopet so zagnali Rusom sovražni listi velikanski krič, ko se je moral umakniti general Stakelberg s precejšnjimi izgubami. Stakelberg pa tudi ni šel izvojevat z malo peščico proti toliki premoči Japoncev zmag, ampak je imel njegov pohod vse druge namene, kar je razvidno iz naslednjih vrst. General Kur patkin še nima dovolj vojakov, da bi se postavil Japoncem po roju. V prvi vrsti je moral skrbeti, da si zavaruje hrbet in železnico, katera mu privaža živež in vojake. Ker pa Japonci in od njih naščuvani Čunguzi in Kitajci vedno izkušajo razdreti železniški tir, primoran je močno zastražiti železnico od Bajkalekega jezera pa do Vladivostoka in od Charbina pa do svoje armade. To je pa daljava šez 2000 kilometrov. Kako velikansko število vojakov je torej ob železnici, da jo straži! Čeravno so Rusi poslali že mnogo vojaštva, vendar je Kuropatkin precejšen del tega porabil za stražo železnice. Vse čete, katere pa prihajajo od začetka

bojev na bojišče, pomnožujejo njegovo armado, zato mu je mnogo na tem ležeče, da pridobi časa. Zato je poslal generala Stakelberga proti jugu, da vznemirja generala Oku, ki oblega Port Artur, za hrbtom. To je Stakelberg tudi dosegel. Oku se je moral z večino svojih čet obrniti proti Stakelbergu ter na ta način preložiti obleganje za celih šest tednov. Med tem je imela posadka v Port Arturu čas oddahniti se in se še bolj utrditi. Seveda si tudi ostale japonske čete prve armade niso upale prodirati, dokler so imele Stakelbergovo armado ob levem krilu, ampak gledati so morale, da ga prepodijo. Pri tem je pridobil tudi general Kuropatkin šest tednov. Če premislimo, da mu dojde vsak dan 3000 mož po železnici, pomnožila se je njegova armada v 42 dneh za več kakor 100.000 mož in zraven tega se je tudi dopočila. Stakelberg je zgubil pri tem 2000 mož, Kuropatkin pa pridobil 100.000 mož. Upamo, da bo imel Kuropatkin kmalo zadostno število vojakov, da začne odločilen boj z Japonci.

Položaj v Port Arturu.

Petrograd, 19. junija. Dopisnik ruske brzojavne agenture brzojavlja iz Liojana: Kakor poročajo iz Port Arturja, je vest inozemskih agentur in Japoncev, da so se ruske topničarice potopile, neosnovana. Naše brodovje v Port Arturu je nepokvarjeno ter popolnoma popravljeno. Vojaštvo in prebivalci so zelo navdušeni. Vojaki željno pričakujejo boja. Vsi so prepričani, da nobena še tako velika moč ne more zavzeti Port Arturja. Večina prebivalcev je stopila med prostovoljce; 600 portarturskih žensk se je ponudilo trdnjaskemu poveljniku, da bodo skrbele za ranjence. V mestu in trdnjavi vlada popoln in vzoren red. Port Artur je za šest mesecev preskrbljen z živežem, oziroma se celo za eno leto, ako bodo hranili z zalogami. Dasiravno se je zadnje dni že pričelo popolno obleganje, vendar se je posrečilo, vtihotapiti mnogo živine. V Port Arturu so tudi prebivalci iz Daljnega, ki poročajo, da je požar v Daljnem napravil malo škode. Japonci so pomorili Kitajce, ki so plenili po mestu. Japonske prednje straže stoji 24 vrst od Port Arturja onstran postaje Inčensa in 3 vrste od ruskih prednjih straž. Prišlo je že do manjših prask.

Rusi se gibljejo na morju.

Dne 14. t. m. je zapustilo vladivostsko brodovje pod poveljem admirala Skrydlova Vladivostok. Sprva so listi pisali, da se hoče združiti z brodovjem v Port Arturu, toda na potu je zadelo na japonske ladje, nekatere

V. Zopet oče in sin.

Nepričakovan prihod feldmaršala je vzbudil veliko iznenadenje pri polku.

Po kratkem počitku da pozvati polkovnika Gostovinskega, da ga natančno obvesti o stvari. Njun razgovor je trajal dolgo in ko je skončal, je pozval k sebi še nekatere častnike. Zaslusal jih je o prestopku tovariša, o njegovem obnašanju za časa poslednjega boja in druge poedinosti.

Na povelje feldmaršala pokliče polkovnik skupaj vse častnike polka in da privesti iz ječe obsojenca. Ko so bili vsi zbrani, pretrga vojskovodja svečano tišino, ki je vladala in začne z blagim glasom:

»Stotnik Gostovinski naj stopi naprej!

Zmučen od duševnih in telesnih muk, a še vedno odločen in ponosen je stal ulogi častnik in mirno prenesel pogled vrhovnega vojskovodje. Oče Radecki spregovori resno:

»Stotnik Gostovinski! Vi ste storili krivdo, ki se kaznuje, kakor veste, s smrtjo. — Častne zasluge vaše obitelji, jednoglasno, ugodno pričanje vaših tovarišev za vas, vaše značajno življenje in da ste v zadnjem boju odločili bitko, vse to mi je priča, da vaš težak prestopek ni zakrivila sramotna bojajljivost, padla nevera ali izdaja. Zato rečem: da ne bom delal v duhu vojnega zakona in ne skliceval vojnega sodišča. Postavim vas

urami sem bil obveščen o nekem Gostovinskem, da je on s svojim izvrstnim navalom odločil bitko. To menda ni ta?»

»Na službo, vaši milosti, to je tisti.«

»A, kdo ga je obsodil na smrt?«

»Polkovnik grof Gostovinski hoče, da se postavi pred vojno sodišče, da ga ono obsodi v smrt.«

»Polkovnik Gostovinski? — Ali oni stotnik je menda celo njegov sorodnik?«

»Njegov jedini sin, presvitlost!«

»Kako naj to razumem? — Zakaj? — Rešite mi to uganko!«

Vodja poslanstva mu razjasni vse ter konča svoje pripovedovanje s prošnjo v imenu celega časnštva istega polka, ki jih je poslalo, naj se v tem neobičajnem slučaju ravna z milostjo zoper onega, ki je to zaslužil.

Oče Radecki je zelo pozorno poslušal to pripovedovanje. Vodja poslanstva je zapazil, da je lice feldmaršalovo postajalo vedno mračnejše in mrko. Naposled reče:

»To je tako težek slučaj in neobičajen, da se ga nisem doživel. Hočem, da se pravično sodi in ravna in zato se takoj napotim na lice mesta. Tam hočem vse natanko poizvedeti. Če se bo vaš tovariš rešil, me bo zelo veselilo. A dotlej z Bogom, gospoda!

Iskreno se zahvalivši in nekoliko pomirjeni se vrnejo častniki k polku.